

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Tertia. Quid significant Voces, an Res, vel conceptus, an verò utrumque?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

QUÆSTIO III.

Quid significant voces, an res vel conceptus, an verò utrumq?

I.

Per rem intelligitur hic obiectum.

Voces esse signa eaq; ex institutione

seu ad placitum ut docet D. Aug. lib. 6. Mus. cap. 9. dicens: De vocabulis nihil sat agas, res in potestate est, beneplacito enim non naturam imponuntur, quibus representamus nobis invicem, quid in mente cujuslibet lateat? non est dubium; unde hic in quæstionem vocatur, an quando aliquis vocem aliquam vel plures profert, an tunc voces illæ significant res? an verò conceptum loquentis seu cujuslibet intellectionem & actualem cognitionem? Pro cuius rei faciliori perceptione Notandum primò, per rem impræsentiarum aliud non intelligi, quàm ipsum obiectum; per conceptum verò cognitionem, seu ipsum mentis partem; nec est sermo de vocibus non significantibus, sed significantibus, & hoc non de vocibus institutis ad significantes solos conceptus, ut sunt vox *conceptus*, *cognitio*, *intellectio*. Notandum secundo, Vocem ordinariè describi, quòd sit sonus articulatus ab ore animalis procedens, naturalibus instrumentis formatus. Dicitur sonus, per quam particulam convenit cum aliis sonis quarumcunq; rerum inanimatarum, ut est sonus tubæ, tympani, & aliorum instrumentorum, &c. alia autem ponuntur loco differentia; dicitur articulatus, per quam distinguitur vox à gemitibus & suspiriis, & aliis sonis, quæ frequentèr retrorsum fiunt; dicitur ab ore animalis, per quod excluduntur omnes soni ab instrumentis musicalibus formati; additur deniq; naturalibus instrumentis, quæ instrumenta octo recensentur & comprehenduntur hoc disticho:

Instrumenta novem sunt guttur, lingua, palatum,

Et quatuor dentes, & duo labra simul.

Aliqui ad definitionem vocis datam addunt adhuc aliam aliquam particulam, videlicet cum imaginationis significatione, unde excludunt voces picæ, ptytaci, &c. aliarum avium, quæ voces humanas solent addiscere; Verùm tamen mihi non videtur hoc necessarium, quia etiam homines frequentèr voces proferunt sine aliqua imaginationis significatione, ut patet in dormientibus, amentibus, imò etiam ipsi vigiles, quia certum est, quòd obligati ad brevium recitandum & psallendum teneantur voces proferre, sed quotusquisq; est, qui non frequentèr magnam brevium partem orando decurrit absq; eo, quòd habeat aliquam imaginationis significationem, quòd adhuc clarissimè liquet in iis, qui cantant, qui frequentèr cantantes ob distractionem nihil sibi imaginantur. Deinde certum est, ut etiam dicam infra, quòd audiens perfectius posset percipere voces, quàm eas proferens, ut contingit iis, qui ignari linguæ, verbi gratia, Hibernicæ verbum aliquod proferunt, quòd Hibernicè perfectissimè intelliget, cum tamen proferens non habeat aliquam imaginationis significationem. Quidquid tamen sit de hoc hic quæstio procedit, de iis vocibus, quæ proferuntur verè ad aliquod significandū. Circa quam materiam triplex est sententia; Prima est Boë-

thii, Ammonii, Alexandri, Averoës &c. qui dicunt: voces solos significant conceptus. Secunda huic è diametro opposita, dicit: quòd voces solas significant res, quam sententiam Connimbricenses etiam attribuunt Scoto, sed perperam, nam in 1. d. 27. q. 3. n. 19. ex quo loco ipsum citant, totus est problematicus usq; ad finem quæstionis, ubi dicit: *Primam opinionem secundum auctoritatem esse probabiliorē; secundam verò probabiliorē esse secundum rationem.* Tertia sententia est Recentiorum, communiter assentientium: voces primariò, principalitèr & directè ac immediatè significant res, mediatè verò & minus principalitèr conceptus loquentis. Ita Ockhamus, Gabriel, & Nominales communiter, ac Scotistæ, ut Pontius, Cavellus, Baro &c. Cum quæ sententia etiam tenendo Contra primam.

DICO I. Voces non significant solos conceptus. Est conformis ad secundam & tertiam sententiam.

Probatur Conclusio primò

authoritate S. Augustini libro de Magistratu cap. 14. ubi hæc habet: *Num hoc Magistri profitentur? ut cogitata eorum ac non ipse discipline, quas loquendo se tradere putant, percipiuntur atq; teneantur? nam quis tam stulte curiosus est, qui filium suum mittat in Scholam, ut quid Magister cogitet, discat?*

Probatur secundo authoritate Ari-

stotelis 1. Elenchorum cap. 1. ubi ait: *quæres ad Scholas adducere non possumus inter disputandum, idè nominibus (seu vocibus) pro rebus uti.*

Probatur tertio ratione, primò:

Si voces significant solos conceptus, sequeretur omnes propositiones de secundo adjacente esse veras, & omnes de tertio adjacente esse falsas, sed hoc asserere est inconvenientissimum, ergò. Probatur sequela ma. Quia istæ propositiones essent veræ, *Antichristus est*, *Chymia est* & sexcentæ alia, quia earum sensus esset: quòd conceptus AntiChristi & conceptus chymicæ sint, quòd est verum, quia tales conceptus de AntiChristo habemus; ergò omnes propositiones de secundo adjacente essent veræ. Probatur etiam sequela quoad alteram partem: Quia hæc propositio, *homo est animal*, esset falsa, quia hunc sensum constitueret: quòd intellectio hominis esset intellectio animalis. Secundo: si voces solos conceptus significarent, sequerentur multa inconvenientia contra rationem & justitiam, sed hæc sunt quàm maximè cavenda, ergò. Probatur sequela, quia ubicunq; committuntur peccata mendacii & furti, admittuntur inconvenientia contra rationem & justitiam, sed hoc fieret, ergò. Probarur mi. Sit Casus, quòd Titius accedat Mævium, ab eoq; petat ut sibi vendat bonum & dominium aliquod, verbi gratia, pro centum millibus, assentit Mævius postulatis Titii, qui eidem statim enumerat dictam & promissam pecuniam, quam Mævius suscipit, altera tamen die venienti Titio & traditionem dominii postulanti recusat, allegans se tantum Titio vendidisse, quòd significant hæc voces: *Domine Titie ego vendo vobis dominium pro centum millibus*; quia hæc voces non significant rem vel bonum, sed tantum conceptum, quem promissis

describitur vox.

IV

XIV

promisit se daturum Titio pro centum millibus; conceptum autem dare non potest, quia nullum accidens naturaliter de subiecto in subiectum transit; ergo nihil dare tenetur, quod probatur: quia nihil promisit nisi conceptum; ergo si illum non potest, nihil praestare tenetur, & si casus iste contigisset Boethio revera frivolam excusationem rejecisset & se a tali noxa persequentiam Judicis liberasset. Idem argumentum formari potest de aliis casibus puta Matrimonii, sponsalium &c.

partem distinguo, lapis non est in intellectu secundum esse reale, concedo mi. res seu lapis non est in intellectu secundum esse intentionale & cognitum, nego mi. & consequentiam, quia non tantum species lapidis est in intellectu, sed etiam ipse lapis non quidem ut accidens in subiecto, sed ut cognitum in cognoscente.

Urgetur. Lapis non est in intellectu nisi mediante specie; ergo tantum etiam intelligitur mediante specie, & consequenter ad minus habebimus, quod si voces significant res, quod eas non significant immediate; probatur consequentia ex illo vulgato, *propter quod unum quodque est tale, est illud magis tale*; sed res est per speciem in intellectu; ergo illa magis erit ibi, & consequenter immediatius intelligitur. **R.** negando consequentiam, ad cuius probationem dico, quod illud axioma non fit universaliter verum, sed tantum vel de causa efficiente aliquando ut est, verbi gratia, si quis dicat, propter corpus vestes sunt calidae; ergo ipsum corpus est magis calidum; propter ignem est calidum refectorium; ergo ipse erit magis calidus, vel de causa finali respectu medicorum, quae non habent tantam amabilitatem, quantum finis, unde species non debent dici magis vel primo intelligi, quia non habent rationem causae finalis, sed efficientis & tantum intentionalis, quae semper est minor quam Physica. Et universaliter loquendo, quidquid alias contra Conclusionem afferri potest, non probat voces solos significant conceptus, sed conceptus, quod non nego, imò

Dico 2. Voces significant conceptus & res simul, principaliter tamen & immediatè res, minus principaliter conceptus. Haec est tertiae sententiae, & habet tres partes, prima dicit quod significant conceptus, secunda quod res simul, tertia quod res principaliter.

Probatur Conclusio quoad Primam partem, quod significant conceptus, tum ex Autoritate Aristotelis supra adducta, ubi ait: *voces esse passionum notas*, id est, conceptuum, tum D. Augustini 17. de Trinit. cap. 11. ubi ait: *Verbum, quod sonat, signum est verbi, quod intus latet*, sed verbum quod intus latet, est cognitio & conceptus, quem vocat S. Doctor saepe verbum, ut patet ex illo 1. Trinit. cap. 10. sic dicente: *Formata cogitatio de re quam sumus, Verbum est.* Et lib. 3. Consens. Evang. cap. 2. *Propter sententiam verba proferuntur & cap. 4. In quorum diversitate verborum salubriter dicimus, non aliud in verbis ad audiendam veritatem, quam sententiam loquentium esse requirendam.* Adde etiam auctoritatem D. Basilii humil. in cap. 1. Joan. ubi inquit: *Verbum nostrum totius nostrae cognitionis imaginem refert, quod enim secundum cor novimus, hoc verbo proferimus.*

Probatur hoc ipsum etiam ratione; Quia ex sermone vocali docti hominis evidentè colligimus, ipsum habere de materia proposita subtiles & arduos conceptus, eò quod pulchrè discurrat, & hoc praecisè colligimus ex vocibus, quibus ille conceptus suos manifestat; ergo voces significant conceptus; probatur consequentia, quia auditis vocibus & non ante

L 1 3 de ve.

III. Dices: Voces duobus significant modis conceptus, primo modo in quantum conceptus talia entia sunt, nempe qualitates; secundo modo in quantum signa sunt; voces autem significant conceptus in posteriori acceptione, non verò in priori, adeoq; illa inconvenientia non sequuntur. Sed Contra primò: Species impressae & expressae non sunt signa; ergo non possunt dici, quod conceptus significantur per voces veluti signa. Contra secundò: Ergo male asseritur in sententia Boethii, quod voces significant solos conceptus. quia si significant conceptus, ut signa significant etiam eorum signata. Contra tertio, quod si forte (dico notanter forte, quia etiam deduci potest, quod eadem absurda sequantur) illa absurda in probationibus allegata non assequantur, sequi tamen alia, nempe quod voces nihil significant, nisi meras relationes, & mera relativa; quod etiam absurdum est, & sic voces essent tantum signa signorum, quia si conceptus signa sunt, & voces etiam sunt signa, erunt signa signorum & consequenter nihil significant nisi solas relationes.

IV. Opponitur Contra Conclusionem directè Auctoritas Aristotelis 1. Perihet. 1. ubi sic habet: *sunt ergo quae sunt in voce earum, quae sunt in anima passionum notae*, ubi per notas signa, per passionem conceptus indicat, ergo voces ex mente Aristotelis significant solos conceptus. **R.** 1. distinguendo & explicando auctoritatem, sunt earum quae in anima sunt, passionum seu conceptuum formalium notae; nego auctoritatem & ant. conceptuum objectivorum, concedo ant. & nego consequentiam, est Boethius etiam nihil aliud vellet, quam Aristoteles eodem modo sic explicari posset; quod si quis tamen vellet pretendere etiam Aristotelem, ibi intelligere conceptus formales & non objectivos, tunc **R.** secundò sunt passionum seu conceptuum formalium notae tantummodo nego, etiam concedo; vel aliter: sunt conceptuum notae arguitivè & concomitantè concedo ant. per se & immediatè nego ant. & consequentiam. Sed

Instatur. Illud per se & immediatè ac tantum significatur per voces, quod per se immediatè ac tantum intelligitur, sed hoc est conceptus seu species intelligibilis; ergo species intelligibilis seu conceptus primò & per se significatur; probatur mi. per se immediatè intelligibile est in intellectu, sed species intelligibilis est in intellectu & non ipsa res, ergo. Probatur mi. ex Aristotele 3. de anima ubi ait: *Lapis non est in intellectu, sed species lapidis.* **R.** negando mi. cuius probationis minorem quoad alteram

V. Voces significant res principaliter.

III

devenimus in cognitionem subtilium conceptuum hominis subtiliter loquentis.

VI.

Probatur Conclusio, quoad alteram partem primò, ex scripturâ Genesis 2. ubi legitur, quòd Deus adduxerit omnia animantia terræ & volatilia cœli ad Adam, ut eis nomina imponeret, ubi postea subditur: *Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia*; ex quo sic argumentor: Illud significant voces & nomina, ad quod significantia sunt instituta; sed sunt instituta ad significantia animantia res utique; ergò voces significant res. Item Joan. 1. ait Christus ad Petrum: *Vocaberis Cephas*; ubi non dicit, quòd conceptus Petri debeat vocari *Cephas*, sed ipse Petrus.

Probatur secundo autoritate D.

Augustini, tum supra, tum cap. 5. in Epistolam 2. ad Corinth. *Non opinor putandum esse tres istas litteras, quas enuntiamus, cum dicimus EST, fuisse in Christo, sed illud potius, quod istis tribus litteris significatur.*

Probatur tertio autoritate Aristotelis lib. 1. Periher. cap. 8. ubi ait: *Ex eo quòd res est vel non est, oratio vera est vel falsa; non potest autem dici orationem esse veram vel falsam ex eo, quòd res est vel non est, nisi rem significet.*

Probatur quarto Ratione: Illud significant voces quòd homines intelligunt dum proferuntur; sed homines intelligunt res; ergò eas significant. Confirmatur: Quia auditâ hâc voce, *lapis*, devenio in cognitionem rei, quæ vocatur *lapis*, & non in cognitionem conceptus, quem habet is, qui profert hanc vocem. Confirmatur secundo: Sequeretur quòd Græcus audiens propositionem Græcam prolatam ab aliquo, qui ignoraret linguam Græcam, ipsam non intelligeret, quia non intelligeret conceptum loquentis & proferentis. Et quibus etiam sunt argumenta pro probandâ tertiâ parte Conclusionis, scilicet illud principaliter fertur auditâ voce, sed, &c. ergò; quòd autem conceptus secundariò patet inde, quia postquam jam res cognovimus, tunc tandem devenimus etiam in cognitionem conceptuum, quos aliquis habet de propositâ materiâ, ut dixi supra. Sed hæc ipsa argumenta assumunt etiam adversarii, pro probando suo intento. Unde

VII.

Arguitur. Primò probando per voces principaliter significari conceptus. Illud voces principaliter significant ad quod sunt principaliter institutæ; sed voces sunt institutæ ad significantos principaliter conceptus; ergò probatur minor, quia idè instituerunt homines voces ut declararent mediantibus illis, quid quisque in mente habeat & sentiat; ergò Probatur ant. tum ex autoritate D. Augustini lib. de fide & Symbolo cap. 3. ubi sic loquitur: *Verbis nobis id agimus, cum verum loquimur, ut noscer animus innorescat audienti, & quidquid secreti in corde gerimus, per huiusmodi signa ad alterius cognitionem proferatur: tum à sensu contrario, quia idè angeli non instituerunt voces ex eo, quòd suos conceptus sine illis manifestare possint; ergò idè homines instituerunt voces, ut suos conceptus significant aliis. R. transendo ma. & distinguendo mi. sunt institutæ ad signifi-*

candos conceptus immediatè, nego mi. mediatè, concedo mi. & nego consequentiam, similiter distinguo probationem ejus ac utriusque probationis consequens, nec enim aliud vult S. Augustinus, quàm quòd voces deserviant ad significantos conceptus, quòd verum est, licet id non immediatè præstent.

Instatur: Nutus immediatè significant conceptus, assensum scilicet, & dissensum, sed nutus suppleunt vices verborum; ergò si nutus conceptus significant, significabunt etiam verba. R. negando ma. quia surdi & muti etiam nutibus significant res & non conceptus; ut patet in Zacharia Lucæ 2. qui postulavit pugillarem, *postulans pugillarem*, ait Sacra Scriptura: tunc non postulavit suum conceptum, quem utique habuit antequàm postularet, ergò nutus postulans pugillarem rem postulavit, & sic etiam nutus res significant. Sed

Urgetur: Ad minus regerit: Nequit Sanctus Augustinus sic simpliciter explicari, quia dicit notantè: *cum verum loquimur, ut noscer animus innorescat*, sed si tunc significat conceptum, mediatè, sequetur, quòd, quando non loquimur verum, quòd non significet conceptum mediatè, sed immediatè, ergò non erit verum, quòd voces universaliter, significant res. Probatur sequela, quia aliàs nullum daretur mendacium, quòd sic probatur: quia tunc mentimur, quando vocibus significamus conceptum in mente nos habere, quando non habemus; ergò si voces significarent in mentiente res, non mentiretur, quia verè significaret res. R. negando, quòd S. Doctor non possit sic explicari, quia licet ibi dicat, quòd, quando verum loquimur, denotemus nostrum conceptum, non sequitur in loquelâ mendacii, denotari conceptum immediatè, quia tunc planè nullo modo manifestatur, quare solùm vult Sanctus Pater, quòd in verâ loquelâ etiam mentem & sentimentum nostrum aperiamus, non autem in mendaciâ, quia tunc tantum manifestantur sola verba sine conceptu, unde instantia est pro Conclusionem, quia in mendacio nullo modo significatur conceptus audienti, sed tantum nuda res, ut si dicam: me Parisius fuisse, non declarabo meum conceptum, sed solummodo rem, quam significat ista verba & voces. Ad sequelam probationis nego sequelam, quia et si voces non significarent conceptus, adhuc daretur mendacium, ut si dicam ego inimico meo: *Remitto tibi injuriam*, sine voluntate internâ remittendi, tunc reverà mentior, quia verba non sunt conformia voluntatis actui, sed tunc voluntatis actus correspondet vocibus tanquàm res & non tanquàm conceptus.

Dices: Saltem particulæ: *si, utrum, an,* non possunt denotare res immediatè, ergò voces non significant immediatè res. R. hæc & similes particulæ seorsim sumptas nihil significant, minus quòd significant conceptus.

Arguitur 2. Probando, quòd voces solummodò significant res, & nullo modo conceptus. Illud solùm significatur per subjectum, cui tantum competit prædicatum; sed prædicatum in hâc propositione: *homo ambulat*

tantum competit rei & non conceptui; ergo res solummodo significatur per illam propositionem. R. dist. ma. Illud solum significatur suppositivè, cui competit prædicatum, id est, pro illo tantum præsupponit subjectum; concedo ma. Illud solum significatur manifestativè, nego ma.

Instatur. Prædicatum semper competit subjecto in quantum intelligitur. R. esse verum de prædicatis rationis, quando scilicet subjectum est ens rationis, si verò intelligi velint adversarii de prædicato reali, tunc distinguo assumptum, reduplicativè, id est, in quantum intelligitur præcisè, nego; specificativè, seu quod intelligitur, concedo. Quia clarum est, quod paries sit albus, esto nullus intelligat ipsum esse album, aut de ipso prædicet albedinem. Sunt & aliæ multæ objectiones ac auctoritates Sanctorum Patrum tam pro, quam contra conclusionem, quæ, in quantum probare volunt, per voces significari conceptus, explicandæ sunt, quod tantum Sancti Patres velint eas conceptus significare secundariò & mediatè, quando autem erunt auctoritates dicentes significari res, intelligendæ sunt de significatione principali.

QUÆSTIO IV.

An voces significant naturaliter res & conceptus, an ex instituto?

Supposui hæcenus voces significare res ex institutione, seu esse signa ad placitum, sed puto me operam nequaquam perditurum, si id etiam ex professo examinavero; Pro quo præmittendum Arriagam disputatione 13. Logice Sect. 3. referre se quendam legisse libellum, (Autorem non nominat) in quo demonstratur tantam esse inter voces latinas & res sympathiam & convenientiam, ut naturaliter sine illa, vel Dei revelatione, vel Dæmonis arte posse aliquem, qui eam linguam ante profusè ignoraverat, ex sola & rectâ humorum organorumque dispositione eam linguam intelligere, quam rem miratur Arriaga, & ego cum illo, in eo maxime, quod ab origine mundi nullus homo tam bene disposita organa habuerit, ut eam linguam sine Magistro medio didicisset & locutus fuisset, ordo quod Adamus perfectissima habuerit organa, eaq; debitè disposita, attamen ut testatur D. Augustinus lib. 8. in Genesin ad lit. cap. 15. Deus inspiravit ei omnium institutionem vocum, & hoc videtur valdè rationi consentaneum, alioquin inter tam breve tempus omnium recordari non potuisset, & si Adamus hoc habuit ex debitâ organorum dispositione, non meliores invenit nominum convenientias ad res, quid enim Leo qui interpretatur suavis & brevis sympathiæ cum ferocitate & generositate. Imò quam sympathiam habet Lucus derivatus ad lucem, cum magis tenebrosus sit, sicut etiam bellum, & fœdus, nemo est, qui nesciat bellum rem bellam non esse, nec fœdus rem fœdam esse; ubi ergò convenientia & sympathia existimo hunc Authorem pressum à copiâ & multitudine divitiarum, alioquin certè à tam inutilibus sumptibus abstinuisset. Communis sententia dicit voces significare res ex instituto,

an autem etiam significant sic conceptus, lis est inter Scotistas, negant aliqui, affirmant alii, cum quibus etiam tenendum existimo. Interim

Dico I. Voces significantæ articulatæ significant res ex beneplacito & institutione hominum, & nullò modo naturaliter. Hæc est communis sententia si prædictum somniatorem excipias, &

II. Voces significant ex institutione.

Probatur primò. Auctoritate Sacre Scripturæ Gen. 2. ubi legitur: Adam imposuisse nomina rebus, & quamvis ibi fortè omnibus non imposuerit continuis temporibus, omnibus imposta fuere.

Probatur secundò. Auctoritate D. Augustini. lib. de catech. rudib. cap. 2. & ex locis supra citatis.

Probatur tertio ratione: Si voces naturaliter significant, surdi à nativitate loqui possent, sed hoc nemo dicet; ergò nec id ex quo sequitur; probatur sequela ma. Idèò surdi à nativitate possent edere fletus, gemitus, &c. quia ipsis ista à naturâ insunt; ergò si voces etiam ipsis à naturâ insunt, loqui poterunt. Sed in contra

Arguitur. Voces brutorum significant naturaliter; ergò & voces hominum. Probatur ant. quia mugitus, boatus &c. significant naturaliter, sed hæc sunt voces, ergò. R. negando consequentiam, quia natura & ejus Author Deus, in naturâ humanâ profusior fuit, unde eis non modò dedit voces inarticulatas, sed etiam articulatas, articulatæ autem significant ex institutione & de his etiam est resolutio quæstionis, inarticulatæ autem æque in homine ac in bruto significant naturaliter.

III.

Instatur. Perfectius est significare naturaliter quàm ex institutione; ergò si bruta animantia naturaliter significantes voces edunt, poterunt etiam homines maxime cum non repugnet vocibus sic significare. R. I. Naturam humanam habere utrumque, ut & voces naturaliter significantes edere possit, in quo cum brutis convenit, ea verò excedit, quia etiam potest edere voces articulatas. R. 2. significare naturaliter præcisè non arguere perfectionem in signo, quod patet in adventu canis respectu adventus Domini, nullam enim perfectionem arguit in cane, quod naturaliter significet adventum Domini, plus, quàm si significaret ex instituto.

Urgetur. Quod essentia divina sit signum naturale, maximam arguit perfectionem; ergò si voces significantes res naturaliter, maxima esset perfectio; ergò sic dicendum est, maxime cum faveat auctoritas Aristotelis 1. Polit. cap. 2. ubi docet, sermonem esse homini naturalem; ergò. R. negando consequentiam, quia quod in Essentiâ divinâ arguat maximam perfectionem, non arguit præcisè ex eo, quod sit signum naturale, sed quia naturale est continens formaliter, vel eminentèr quidquid significat, idque ratione suâ infinitæ perfectionis. Ad Aristotelem Respondeo, eum intelligendum per ly *naturale*, id est, ex naturâ proclivem ad loquelam propter societatem, sicut etiam dicit ibidem: *Civitates esse à naturâ*, id est

ex